

PODSTAWY TEORII NAUK O BEZPIECZEŃSTWIE A TERRORYZM

PAWEŁ STRYSZAWSKI

Abstract

Preparing Polish counterterrorism units to emergency measures, terrorist act - selected issues

In the event of a terrorist attack, a counterterrorist unit, whose immediate task is to eliminate the danger and rescue the endangered people, takes action. To be able to confront the enemy effectively it is inevitable to recognize the enemy; to find out who he is, what his motives are and what methods he uses. In case of an action of a special unit every move matters enormously, because a mistake may cost human life.

Keywords: counterterrorism units, threat, special units

Abstrakt

Przygotowanie polskich jednostek kontrterrorystycznych do działań w sytuacji zagrożenia aktem terrorystycznym – wybrane zagadnienia

W przypadku zagrożenia wystąpienia aktu terrorystycznego, do działań przystępuje jednostka kontrterrorystyczna, której bezpośrednim zadaniem jest zlikwidowanie zagrożenia, a także ocalenie osób trzecich. Aby móc efektywnie walczyć z przeciwnikiem, nieuniknione staje się poznanie przeciwnika oraz metod, którymi się posługuje. W przypadku działań jednostki specjalnej każde działanie ma ogromne znaczenie, ponieważ błąd może kosztować ludzkie życie.

Słowa kluczowe: jednostki kontrterrorystyczne, zagrożenie, jednostki specjalne

Bezpieczeństwo jest to teoria i praktyka zapewniania możliwości przetrwania (egzystencji) i realizacji własnych interesów przez dany podmiot, w szczególności poprzez wykorzystywanie szans (okoliczności sprzyjających), podejmowanie wyzwań, redukcja ryzyka oraz przeciwdziałanie (zapobieganie i przeciwstawianie się) wszelkiego rodzaju zagrożeniom dla podmiotu i jego interesów¹. Według Waldemara Kitlera bezpieczeństwo jest wewnętrzną ufnością, spokojem ducha i pewnością, właściwie lub fałszywie uzasadnioną w okolicznościach rodzących podstawy do obaw. Jest też przekonaniem, lepiej lub gorzej uzasadnionym, że w obliczu różnych trudności, słabości, wyzwań i zagrożeń, lub przynajmniej ich symptomów, stan rzeczy – w jakim się znajduje określony podmiot – pozwala mu czuć się bezpiecznie. Bezpiecznie, tzn. wolnym i zabezpieczonym przed potencjalnymi

¹ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP*, Warszawa 2013 r. [w:] <http://www.spbn.gov.pl> (data odczytu 11.10.2014).

lub realnymi zagrożeniami, pewnym niezakłóconego bytu i rozwoju, z pomocą wszelkich dostępnych środków, a także działającym twórczo na rzecz osiągnięcia takiego stanu².

Do istotnych definicji związanych z bezpieczeństwem należą:

1. Podmiot bezpieczeństwa jest to każdy świadomie istniejący i celowo działający podmiot (indywidualny lub zbiorowy), rozpatrywany z punktu widzenia jego bezpieczeństwa. W odniesieniu do bezpieczeństwa rozpatrywanego z perspektywy politycznej podstawowymi rodzajami podmiotów bezpieczeństwa są państwa (narody zorganizowane w państwa), jednostki organizacyjne państw (np. stany, kraje federacyjne, województwa, jednostki samorządowe) oraz organizacje międzynarodowe (międzypaństwowe, a także – ostatnio coraz istotniejsze – struktury niepaństwowe: np. transnarodowe korporacje biznesowe, organizacje terrorystyczne lub przestępcze)³;
2. Środowisko bezpieczeństwa to zewnętrzne i wewnętrzne, militarne i niemilitarne (cywilne) warunki bezpieczeństwa (warunki realizacji interesów danego podmiotu w dziedzinie bezpieczeństwa i osiągnięcia ustalonych przezeń celów w tym zakresie), charakteryzowane przy pomocy czterech podstawowych kategorii, jakimi są: szanse, wyzwania, ryzyka i zagrożenia⁴;
3. Szanse bezpieczeństwa to niezależne od woli podmiotu okoliczności (zjawiska i procesy w środowisku bezpieczeństwa) sprzyjające realizacji interesów oraz osiągnięciu celów podmiotu w dziedzinie bezpieczeństwa⁵;
4. Wyzwania bezpieczeństwa są to sytuacje problemowe generujące dylematy decyzyjne, przed jakimi stoi podmiot w rozstrzygnięciu spraw bezpieczeństwa. Niewłaściwie zaadresowane lub niepodjęte wyzwania bezpieczeństwa mogą w efekcie przekształcić się w realne zagrożenia bezpieczeństwa⁶;
5. Ryzyka bezpieczeństwa są to możliwości negatywnych dla danego podmiotu skutków własnego działania w sferze bezpieczeństwa⁷;
6. Zagrożenie z jednej strony, jest to stan psychiczny lub świadomościowy wywołany postrzeganiem zjawisk, które subiektywnie ocenia się jako niekorzystne lub niebezpieczne, a z drugiej, są to czynniki które obiektywne powodujące stany niepewności i objaw⁸;
7. Zagrożenia bezpieczeństwa są to pośrednie lub bezpośrednie destrukcyjne oddziaływania na podmiot. Najbardziej klasyczny czynnik środowiska bezpieczeństwa; rozróżnia się zagrożenia potencjalne i realne; subiektywne i obiektywne; zewnętrzne i wewnętrzne; militarne i niemilitarne; kryzysowe i wojenne; intencjonalne i przypadkowe (losowe)⁹;
8. Zagrożenie wewnętrzne jest to rodzaj zagrożenia w wyniku którego powstaje prawdopodobieństwo zmniejszenia się zdolności organów władzy do utrzymania ładu i porządku publicznego w państwie¹⁰.

² W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2011, s. 22 – 23.

³ *Biała Księga...*, op., cit.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ B. Balcerowicz, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, BPI MON, Warszawa 1996, s. 117.

⁹ *Białą Księga ...*, op., cit.

¹⁰ B. Balcerowicz, *Słownik terminów...*, op., cit. s. 120.

Zagrożenie spowodowało że człowiek odczuwa silną potrzebę bezpieczeństwa, które stanowi jedną z podstawowych i najważniejszych potrzeb człowieka. Jej deprywacja prowadzi do nieprawidłowego biopsychicznego oraz społecznego funkcjonowania zarówno jednostkowych, jak i również zbiorowych podmiotów bezpieczeństwa¹¹.

Brak poczucia bezpieczeństwa oddziałuje krytycznie na podmioty bezpieczeństwa, czego skutkiem jest obniżenie aspiracji życiowych, zawodowych szans, całkowicie zaburza naturalne funkcjonowanie, zmienia poglądy na te które zmierzają ku wycofaniu się z życia zbiorowego, a także zmierza do zaburzeń emocjonalnych mających charakter lękowych, a nawet poprzez stres wpływa nieprzychylnie na układ immunologiczny człowieka. Reasumując zagrożenie jest to zjawisko które w sposób zdecydowany może obniżyć jakość życia każdego człowieka¹².

Terroryzm jako zagrożenie bezpieczeństwa obywateli i państwa.

W obecnej literaturze istnieje wiele definicji terroryzmu. Jedna z nich mówi, że „terroryzm jest metodą walki politycznej, w której przemoc stosowana jest w celu zastraszenia opinii publicznej, rządów, grup społecznych po to, aby osiągnąć określone cele polityczne”¹³. Zgodnie z przyjętą w Unii Europejskiej definicją, za akt terrorystyczny uznaje się przestępstwa, które ze względu na swój charakter i kontekst mogą wyrządzić poważne szkody krajowi lub organizacji międzynarodowej, gdy zostają popełnione w celu:

1. poważnego zastraszenia ludności;
2. bezprawnego zmuszenia rządu lub organizacji międzynarodowej do podjęcia zaniechania działania;
3. poważnej destabilizacji lub zniszczenia podstawowych politycznych, konstytucyjnych, gospodarczych albo społecznych struktur kraju lub organizacji międzynarodowej¹⁴.

Kolejna definicja terroryzmu, pochodząca ze Słownika współczesnego języka polskiego, określa terroryzm jako „stosowanie, uprawianie terroru dla celów politycznych, zwłaszcza zorganizowana działalność ugrupowań eksternistycznych (uprowadzenia samolotów, mordowanie polityków, zamachy bombowe itp.), prowadzona dla wywarcia presji na społeczeństwo i władze, poruszenia opinii publicznej, wymuszenia ustępstw, korzystnych dla siebie decyzji politycznych”¹⁵. Ilekroć by ich nie przytoczyć, w każdej z nich pojawiają się wspólne cechy charakterystyczne dla tego zjawiska, takie jak: groźba, użycie przemocy, rozgłos, wywołanie strachu, paniki oraz destabilizacji państwa¹⁶.

Sporządzona została lista 22 powtarzających się lub odwołujących się do znaczenia najczęściej powtarzających się zmiennych przy definiowaniu terroryzmu, podając przy tym procentowo wielokrotność używania ich w 109 badanych definicjach¹⁷:

1. stosowanie przemocy i siły – 83,5%;

¹¹ J. Piwowarski, *Fenomen Bezpieczeństwa pomiędzy zagrożeniem a kulturą bezpieczeństwa*, Apeiron, Kraków 2014, s. 13.

¹² Ibidem.

¹³ C. Gearty, *Terroryzm*, Prószyński i S-ka, Warszawa 1998, s. 12.

¹⁴ K. Jałoszyński, *Edukacja antyterrorystyczna – Konieczność i obowiązki naszych czasów*, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2010, s. 5.

¹⁵ B. Dunaj, *Słownik współczesnego języka polskiego*, Wilga Warszawa 1996, s. 1130.

¹⁶ L. Paprzycki, Z. Rau, *Praktyczne elementy zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu*, Wolters Kluwer Polska Sp. Z o.o., Warszawa 2009, s. 262.

¹⁷ K. Jałoszyński, *Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce?*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2001, s. 7-8.

2. aspekt polityczny czynu – 65%;
3. wywołanie strachu i terroru – 51%;
4. groźba jako element zastraszenia – 47%;
5. skutki i reakcje psychologiczne – 41,5%;
6. rozróżnianie pojęć: ofiara i cel działania – 37,5%;
7. celowa, planowana, systematyczna akcja – 32%;
8. metody zamachów, strategia i taktyka działania 30,5%;
9. nienormalność, konflikt z przyjętymi normami i regułami, brak humanitarnych ograniczeń w działaniu – 30%;
10. wymuszanie, zniewalanie, powodowanie uległości – 28%;
11. dążenie do osiągnięcia rozgłosu, reklamy – 21,5%;
12. przypadkowość, bezosobowość, indyskryminacja – 21%;
13. ofiary wśród osób cywilnych, niewalczących, neutralnych – 17,5%;
14. zastraszanie swoimi działaniami – 17%;
15. podkreślenie niewinności ofiar – 15,5%;
16. sprawcy działający w zorganizowanej grupie, organizacji, ruchu – 14%;
17. demonstracja siły przed innymi – 13,5%;
18. nieobliczalność, nieprzewidywalność, niespodziewany atak – 9%;
19. konspiracyjny charakter działalności – 9%;
20. powtarzalny lub seryjny charakter przemocy – 7%;
21. kryminalny charakter zamachów – 6%;
22. żądania stawiane osobom trzecim – 4%¹⁸.

Reasumując powyższe statystyki widać, że najczęściej w definiowaniu terroryzmu głównie występuje stosowanie przemocy i siły, aspekt polityczny czynu, wywołanie strachu i terroru, groźbę jako element zastraszenia oraz skutki i reakcje psychologiczne.

W latach dziewięćdziesiątych w Polsce powstało pojęcie terroryzmu kryminalnego, jako niezwykle groźnej dla obywateli działalności zorganizowanych grup przestępczych stosujących metody terrorystów, w tym najczęściej zamachów bombowych¹⁹. Poprzez to błędne połączenie metody działania ze sprawcą przestępstwa, media wykreowały poczucie obecności terroryzmu w Polsce. Nie każde uprowadzenie samolotu, wzięcie zakładników czy podłożenie ładunku wybuchowego jest zamachem terrorystycznym, co bowiem jest doskonałym przykładem nadużycia pojęcia terroryzmu. Bez wątpliwości jest to akt terroru i z tego też powodu dla poprawności terminologicznej, powinno się go określać mianem terroru, ale nie terroryzmu kryminalnego. Należy także pamiętać o destrukcyjnym działaniu na funkcjonowanie państwa, które jest jedną ze zmiennych przynależnych terroryzmowi. Włoski specjalista w zakresie obrony cywilnej, profesor Ferrante Pierantoni, odnosząc się do destrukcyjnych skutków terroryzmu na państwo oraz możliwości jego destabilizacji, wyodrębnił następujące jego odmiany²⁰:

1. Ekoterroryzm – działanie w imię populistycznych haseł ratowania ziemi przed obecnością na jej powierzchni obiektów i urządzeń, które mogą zagrozić ekologii. Należą do nich elektrownie nuklearne, platformy wydobywcze ropy naftowej, magazyny paliw płynnych, zakłady chemiczne itp. Organizacje terrorystyczne tego nurtu działają pod hasłami ochrony środowiska. Przykładem działań o znamionach ekoterroryzmu jest wykolejenie w styczniu

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ K. Jałoszyński, *Terroryzm i walka z nim we współczesnym świecie*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2002, s. 14.

²⁰ Ibidem.

w 1995 roku, w Niemczech, pociągu wiozącego paliwo jądrowe na trasie Hanower – Hamburg. Na szczęście katastrofa nie spowodowała wycieku²¹;

2. Piractwo informatyczne (terroryzm informatyczny) – jest to forma terroryzmu związana z ogromną rolą, jaką ma aktualnie w naszym świecie informatyka. Polega głównie na włamywaniu się do komputerowych baz danych, wprowadzaniu do programów komputerowych zakłóceń i wirusów w celu wywołania chaosu i dezinformacji. Ta forma działalności może sparaliżować systemy łączności, sieci bankowe, systemy obronne (w tym sterujące bronią masowego rażenia), może stać się przyczyną katastrof lotniczych i kolejowych znacznych rozmiarów²²;
3. Zdegenerowana partyzantka (pseudopartyzancka) – występuje w krajach „trzeciego świata”, w której hasła wyzwolenia społecznego i narodowego są szczególnie nośne. Pod „płaszczkiem” działalności narodowyzwoleńczej organizacje te współpracują z grupami przestępczymi, bądź stanowią ich „ramię zbrojne”, zajmując się handlem narkotykami, „żywym towarem”, prostytutką, ochroną szefów przestępczych organizacji²³;
4. Partyzantka miejska (gangi miejskie) – działa w dużych ośrodkach miejskich tzw. betonowych dżunglach jakimi są miasta powyżej jednego miliona mieszkańców. Aktualnie takich miast jest na świecie 414, z czego 264 w krajach „trzeciego świata”, zwłaszcza afrykańskich, azjatyckich i latynoamerykańskich. Działają na obszarach miejskich, nad którymi władza utraciła już praktycznie kontrolę i jest wobec nich bezradna. Taka sytuacja ma miejsce np. w Karaczi czy też Rio de Janeiro. Grupy te zagrażają lotniskom międzynarodowym, centrom finansowym, handlowym i przemysłowym²⁴;
5. Terroryzm mgławicowy – stanowi zupełnie nową postać zjawiska terroryzmu. Nie posiada żadnych form organizacyjnych czy też hierarchii. Organizacje terrorystyczne tworzą niewielkie, bardzo aktywne grupy, o fanatycznym nastawieniu, organizowane np. na potrzeby wykonania określonego zadania. Przykładem działania organizacji terrorystycznej o charakterze mgławicowym była grupa, która dokonała zamachu bombowego na nowojorskim World Trade Center, w lutym 1993 roku²⁵;
6. Mafie – zhierarchizowane i doskonale zorganizowane grupy przestępcze, dysponujące potężnymi środkami finansowymi oraz licznymi uzbrojeniami grupami wykonawczymi. Najczęściej wymienia się jako najgroźniejsze mafie: włoskie, tureckie, meksykańskie, rosyjskie, kolumbijskie, japońskie i chińskie. Zajmują się bronią, narkotykami, organami ludzkimi i prostytutką. Najbardziej rozwinięte są w krajach o niestabilnym układzie społeczno-politycznym. Mają liczne powiązania z metropoliami europejskimi, w których zakładają swoje bazy wypadowe i werbunkowe²⁶;
7. Terroryzm chaotyczny – jest to działalność grup, których członków łączy wspólna religia, narodowość lub oba czynniki jednocześnie, Takie formy terroryzmu występują ze szczególną ostrością w byłej Jugosławii, na Kaukazie oraz w krajach azjatyckich i byłego ZSRR. W rejonach tych znajdują się potężne arsenały broni oraz taktycznej broni jądrowej pozbawionej praktycznie żadnej kontroli. Grupy te czerpią zyski z handlu bronią i narkotykami. Na obszarach ich działalności odnotowano pojawienie się mafii włoskiej i tureckiej²⁷;

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

8. Zorganizowana przestępczość – występuje w tzw. szarych rejonach (Meksyk, Peru, Turcja, Birma, Kolumbia, Chiny). Na części terytoriów tych krajów całkowicie władą ta forma terroryzmu, wprowadzając nawet swoją administrację²⁸;
9. Terroryzm religijny – organizacje terrorystyczne działające z pobudek religijnych. Stanowią one na dzień dzisiejszy bardzo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa i obywateli. Wzrost ich aktywności związany jest ze zbliżającym się końcem tysiąclecia. Ich przywódcy określają się jako wysłannicy Boga przemawiający w jego imieniu. Organizacje terrorystyczne tego typu są wyjątkowo niebezpieczne, ponieważ działają w sposób fanatyczny z determinacją większą niż przestępcy. Ich działania obliczone są w zagładę tysięcy ludzi. W 1994 roku sekta o nazwie „Przetrwanie świata” usiłowała zatruć wodociąg zaopatrujący w wodę Waszyngton i Chicago. Policja odnalazła przygotowane do tego celu 120 litrów cyjanku²⁹.

Odnosząc się bezpośrednio do samego zjawiska terroryzmu, przeciętnemu obywatelowi kojarzy się ono z różnego rodzaju działalnością, która skierowana jest wobec danego, określonego lub wskazanego państwa, w jego instytucje państwowe, oraz struktury polityczne. Podłoże takiej działalności upatruje się głównie w fundamentalizmie religijnym, głównie tym reprezentowanym przez Islam. Współczesne pojęcie terroryzmu należy rozumieć w kontekście historycznego wpływu konfliktów na zmiany polityczne świata, a zwłaszcza genezy ich powstania. Według wykładowcy stosunków międzynarodowych na uniwersytecie harwardzkim, profesora Samuela Huntingtona, aktualnie konflikty światowe końca XX wieku i początku nowego tysiąclecia mają przede wszystkim podłoże w ścieraniu się kultur cywilizacyjnych, a nie ideologicznych czy też ekonomicznych³⁰. Dostrzega on cztery fazy historycznej ewolucji konfliktów, mających wpływ na konflikty przełomu obecnych stuleci, które związane były z³¹:

1. konfliktami pomiędzy królami a książętami – oparte były na osobistej rywalizacji o poszerzenie swoich włości oraz uzyskanie finansowych korzyści³²;
2. Rewolucją Francuską – wydarzenia z nią związane stanowiły początek „wojen ludu” i koniec „wojen królów”. Wyraźnie zaznaczył się wzrost nacjonalizmu. Taki stan rzeczy przetrwał do końca pierwszej wojny światowej³³;
3. rewolucja komunistycznej Rosji – konflikt miał charakter ideologiczny. W pierwszej fazie dotyczył walki pomiędzy ideologią komunistyczną, faszyzmem, a demokratycznym liberalizmem, po drugiej wojnie światowej faszyzm został wyeliminowany a ideologiczne podłoże konfliktu ograniczone zostało do walki pomiędzy komunizmem a demokratycznym liberalizmem³⁴;
4. końcem „zimnej wojny” – upadek berlińskiego muru, a co za tym idzie faktyczny koniec konfliktu wschód – zachód, stanowił początek konfliktu cywilizacji, którego efektem jest współczesne zagrożenie terroryzmem³⁵.

W momencie, gdy pojawił się terroryzm jako metoda walki politycznej w krajach, w których prawdopodobieństwo wystąpienia aktu terrorystycznego gwałtownie wzrastało, a także państwa, w których ze względu na swoją strategiczną pozycję owo zagrożenie mogłoby wystąpić opracowały działania, które mają za zadanie zarówno przeciwdziałać wystąpieniu aktu terrorystycznego, jak również zwalczać go w wypadku wystąpienia. Działania te są udoskonalane i znane pod pojęciem

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, *Terroryzm Diagnoza, zadania administracji publicznej w przeciwdziałaniu zjawisku*, Wyższa Szkoła Administracji Bielsko-Biała, Bielsko-Biała 2007, s. 13.

³¹ Ibidem

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

działań antyterrorystycznych, które możemy podzielić na defensywne – polegające na obronie przed aktem terrorystycznym, oraz ofensywne – polegające na bezpośrednim działaniu siłowym. Meritum tych działań jest przeciwstawienie się każdego rodzaju symptomowi terroryzmu, a także wszelkiego rodzaju, bezpośrednim czy pośrednim działaniom wspierającym terrorystów.

Rodzaje terroryzmu

Zarówno przemoc ma swoje rodzaje (fizyczna, psychiczna itd.) tak i terroryzm możemy podzielić na kilka rodzajów. Psychologowie rozciągnęli pojęcie przemocy na inne sfery niż fizyczna, jednak pojęcie terroryzmu identyfikowane jest jedynie z działaniami militarnymi. Wyróżniamy takie rodzaje terroryzmu jak:

1. Zbrojny – polega na fali ataków sabotażowych, dywersyjnych lub zaczepnych, mających na celu zaszantażowanie lokalnej społeczności lub administracji w celu spełnienia swoich żądań. Jego zaprzestanie jest związane ze spełnieniem postulatów terrorystów. Popularny wśród skrajnych grup fundamentalistycznych lub politycznych które nie są w stanie dojść do realizacji swoich postanowień innymi metodami³⁶;
2. Ekonomiczny – ten typ terroryzmu, to szantażowanie danej grupy społecznej poprzez restrykcje finansowe, kontrybucje, lichwę lub wszelakie należności materialne. Powszechnie jest praktykowany przez bankierskie gangi, nieuczciwe międzynarodowe koncerny, bądź przez zwyczajnych „podwórkowych naciągaczy”. Często wiąże się z groźbami kary sądowej za niespłacenie swoich żądań. Terrorysty ekonomiczni, aby działać skuteczniej, zazwyczaj przekupują aparat prawniczy, bądź działają na krawędzi prawa wykorzystując luki w ustawach³⁷;
3. Ideologiczny – to szantażowanie danej społeczności w celu przyjęcia określonej ideologii, doktryny politycznej lub wyznania. Polega on na fali oszczerstw przeciwko osobom spoza „pożądanego” „kręgu ideowego”. Kłamstwa mają wywołać negatywne skojarzenia wobec szkalowanej grupy, często oskarżając je o przyczynianie się do terroryzmu „zbrojnego”. Popularnie stosowany wśród lewackich organizacji takich jak „Antifa” czy „Nigdy Więcej”, modernistów, socjalistów czy republikanów³⁸;
4. Medialny – jest związany z terroryzmem ideologicznym. Mechanizm jego jest w zasadzie podobny do ideologicznego, z tą różnicą, że tutaj hasła są przesyłane drogą przekazu medialnego wprost lub przy użyciu ukrytych symboli w nadawanych audycjach. Stosowany jest przez samodzielne wielkie koncerny medialne, wpływowe grupy z dostępem do popularnych środków masowego przekazu lub mniej wpływowe grupki przy pomocy własnych, niskobudżetowych mediów³⁹;
5. Społeczny - pewna hałaśliwa część społeczności próbuje wymusić na „reszcie” swoje poglądy, zamiłowania, sympatie czy opinie. Jest często związany z terroryzmem medialnym

³⁶ *Terroryzm: rodzaje i przyczyny* 1.11.2012r. [w:] <http://www.konserwatyzm.pl/arttykul/5198/terroryzm-rodzaje-i-przyczyny> (data odczytu 01.12.2013).

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

i ideologicznym, czasem też ze zbrojnym. Popularny wśród sekt, grup religijno-politycznych, itp⁴⁰;

Podsumowując, zjawisko terroryzmu jest heterogeniczne. Należy więc nie tylko potępić agresywny terroryzm „zbrojny”, ale zwalczać także terror „ekonomiczny”, „społeczny”, i „ideologiczny”. Najczęstszym motywem konfliktów, wojen oraz śmierci milionów ludzi są te trzy ostatnie.

Bibliografia

Balcerowicz B., *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, BPI MON, Warszawa 1996.

Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP, Warszawa 2013.

Dunaj B., *Słownik współczesnego języka polskiego*, Wilga Warszawa 1996.

Gearty C., *Terroryzm*, Prószyński i S-ka, Warszawa 1998.

Jałoszyński K., *Edukacja antyterrorystyczna – Konieczność i obowiązek naszych czasów*, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2010.

Jałoszyński K., *Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce?*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2001.

Jałoszyński K., *Terroryzm i walka z nim we współczesnym świecie*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2002.

Jałoszyński K., Wiśniewski B., *Terroryzm Diagnoza, zadania administracji publicznej w przeciwdziałaniu zjawisku*, Wyższa Szkoła Administracji Bielsko-Biała, Bielsko-Biała 2007.

Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2011.

Paprzycki L., Rau Z., *Praktyczne elementy zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu*, Wolters Kluwer Polska Sp. Z o.o., Warszawa 2009.

Piwowarski J., *Fenomen Bezpieczeństwa pomiędzy zagrożeniem a kulturą bezpieczeństwa*, Apeiron, Kraków 2014.

⁴⁰ Ibidem.